

missus ad quoddam monasterium, inde jussus est ab abbate et prioribus suis ut ad aliud monasterium transmigraret, quod fertur ab interioribus viris floruisse antiquitus opulentissime opibus scilicet et terra auroque et argento, seu omnibus ornamentis innumeris. Degebat autem illud monasterium sub regulari abbate, cui obediebant inibi fratres ducenti sexaginta. Ibi enim cum aliis fratribus, inquit ille, mihi subtilioribus et nobilioribus, ad restaurandum (sic vocem hanc fere detritam lego) missus advenissem, multa adversa ab invidis et falsis fratribus pertuli. Quamobrem in loco cedere compulsus, in solitudinem recessit, ibique duos monasticarum *Exercitationum* seu exhortationum composuit libros, quos *reveren- tissimo Patri domino J.* nuncupavit, cujus in monasterio aliquandiu substiterat, forte abbati Resbacensis monasterii, in quo hic codex, quem unicum esse opinor, a nobis repertus est. In primo libro invehitur in monachos qui pretiosiora vestimenta amant, contra quam sanctus Benedictus præcipit vestem sanctam et humilem, quam sancti Patres ad insinuandam humilitatem instituerunt, *lincturis et forcipibus* dehonstantes. Deinde hos arguit, quod apud eos omnino negligatur oratio, et quod specie doctrinæ exeant e claustris, ambientes esse magistri antequam sint perfecti discipuli. Ad hæc, quod ambient honores et dignitates. In secundo libro vitam cœnobiticam eremiticæ præferendam docet; tum cœnobitis varia dat monita. Postea inducit fratres quosdam ita de se conquerentes: *Quare cogitur nobis hic observatio regulæ, plusquam in aliis locis: nam in alio monasterio sic vivitur, et in illo sic vivitur, et sunt sine murmuratione et dissensione, sicut præcipit sanctus Benedictus. Hæc enim superstitiosa sunt, quæ iste impostor cogit nobis facere.* Ad quos ille respondet, se nihil amplius exigere, quam quod in Evangelio, in apostolis et in regula legitur. Ad hæc silentium in ecclesia, dormitorio, refectorio ei in coquina servandum docet. *Propterea si quis ex nobis, inquit, loca*

A sancta, silentio perpetualiter dedicata, fabulis polluerit, vel in quocumque loco contra præcepta regulæ quippiam egerit, non potest expiari nisi per veniam et satisfactionem. Ob hanc causam inter monasterii officinas *fabulatorium* institutum ait, qui necessaria dici possint.

Liber tertius *Exercitationum contra transgressionem clericorum* editus a Martiniano, inscriptus est in hunc modum *Nobilissimis ac præclarissimis dominis meis, scilicet sancti Martini alumnis, frater Martinianus omnium monachorum extremus, in Redemptore pio de occultis hostibus nobilem triumphum.* In primis arguit clericos, quod non clericalem habitum sed arma gestarent; quod cum feminis cohabitarent, ad venationes pergerent, essentque negotiatores. Dein eos ad officium mortis consideratione revocat. Denique tria in eis præcipua vitia notat, superbiam, avaritiam et luxuriam; quæ ipsamet vitia sunt quæ in sæculi sui hominibus Abbo monachus Præterensis, ut superius vidimus, reprehendit. Quartus Martiniani libellus ad laicos eo spectat, ut eos a delectamentis carnalibus, ab amore principatus, et a vana spe deterreat. Hujus porro auctoris ætas colligitur tum ex scriptura Resbacensis codicis scripti ante annos septingentos, tum ex raritate monasteriorum in quibus tunc disciplina monastica viguisse dicitur; tum ex more gestandi arma, quem in clericis arguit, ad finem sæculi noni consueto; tum denique ex eo quod Martiniani alumni, id est sancti Martini apud Turonos canonici, quibus librum secundum de clericis nuncupat, jam cucullum abjecerant. Unde verisimilimum est Martinianum sub initia sæculi decimi scripsisse, et quidem ante natam congregationem Cluniacensem, perquam regularis disciplina in multis monasteriis eo sæculo reffloruit. Forte monasterium illud, ad quod restaurandum missus est, erat Majus-Monasterium olim percelebre, quod sæculo decimo fere in solitudinem et ad paucos clericos redactum erat.

MARTINIANI

PROLOGUS IN LIBROS MORALES.

(Apud Mabill. Annalium tom. III, Append.)

Reverentissimo Patri domino scilicet J... frater Martinianus omnium monachorum infimus in Christo Jesu, donum felicis perseverantiæ, ac bravium remunerationis æternæ.

Posteaquam a te, mi Pater, infelix et insipiens sensus meus me corpore separavit, quod mente non potuit, et in vestro monasterio perveni atque secundum propositum monachalis ordinis in eodem degere et militare disposuissem, modico intervallo facto tractatum est ab abbate et prioribus meis, ut ad aliud monasterium transmigrarem, quod fertur ab anterioribus viris floruisse antiquitus opulentissime opibus scilicet et terra, auroque et argento, seu omnibus ornamentis innumeris. Degebat autem illud monasterium sub regulari abbate, cui obediebant inibi fratres ducenti sexaginta. Ibi enim cum aliis fratribus mihi valde subtilioribus et nobilioribus advenissem multa adversa ab invidis et falsis fratribus pertuli. Nec immerito quidem. Nam callidus ille serpens, qui primum hominem per gustum vetiti

C pomi expulit de paradiso, immissionibus suis turpiter me ac miserabiliter illudebat, adeo ut plerumque quasi ebrius incedens, quæ sancta erant fastidire, atque lubrica cogitare diligerem. Tandem, Deo dante, cum ad me revertabar, exclamabam: Exurgat Deus et dissipentur inimici ejus (Psal. LXVII), etc. Tunc ingemiscens dicebam: Nisi Dominus adjuvasset me, paulo minus habitasset in inferno anima mea (Psal. XCIII). Istud enim bellum nemo videbat, nisi Deus liberator meus. Quod si vidissent invidi, qui aliquid me æstimabant, et de me nihil facere contendebant, quid putatis adversum me agerent? Certe sufficeret eis hoc solum quod in me regnabat peccatum ad me tentandum et ad exturbandum. Sed non permisit pius Deus. Denique multoties cum largiente Deo tentatio illa evanescebat, mox sentiebam diabolum recedere et Deum meum accedere. Tunc invocato Christi auxilio, accipiebam tabulam et graphium, et tentabam si aliquid possem egenus scribere contra illam tentationem, ea videlicet

causa, ut frequentius visa et lecta auxilium mihi A præberet ipsa scriptura, quamvis exigua et illucubrata. Sic itaque, mi Pater, inchoavi hoc opusculum et perfeci. Hoc etenim a te desidero accipi, a te concupisco legi, et flagito emendari, a te postulo corroborari; quatenus si aliquis mei similis post finem meum invenerit, et legere atque exinde in melius assurgere maluerit, illius profectus proficiat mihi, meque mortuo, vel tantillum opus meum vivat atque, me tacente, clamet pauperrima locutio mea in Conditoris servitio. De cætero autem peto quo non attendatur ad vilissimam formam arboris, sed ad mellifluum gustum pomi optimi generis, illius scilicet per quod evacuatur vis mortis propinata per gustum vetiti arboris.

Explicit prologus.

Quadam igitur die, dum ex capitulo nimis affectatus rixosis actumidis, sive sæcularibus locutionibus fratrum quondam exissem, occurrit animo ut, dimissis exercitationibus illis, causa quietudinis villas adirem: quo facto, dum residerem tranquillius, acceptis tabulis et stylo, cœpi dictare isto modo.

Scio, et veraciter scio, quia verum est quod mihi objiciunt fratres mei, sed et deceptores sui quia verbum, quod in auribus illorum de divinis lectionibus refero, non dulce, non leniter, sed exasperanter profero; et ego judico quia sic est, sed quare? quia in malivolam animam, id est in sæculari animo, non potest introire divinus sermo, etc., non de omnibus dico, etc.

ANNO DOMINI DCCCCV.

JOANNES PAPA IX.

NOTITIA HISTORICA.

(Apud Mansi, Conciliorum generalium tomo XVIII.)

Joannes IX, patria Tiburtinus, patre Rampoaldo B natus, professione monachus, et ordine diaconus, post obitum Theodori factus est pontifex anno Domini 901(a), sub Ludovico IV imperatore. Cum Berengarius dux Forojuliensis captum imperatorem oculis simul et imperio privasset, et cum armato exercitu Romam profectus coronam imperii ab hoc pontifice violenter extorsisset, nomenque imperatoris sibi tyrannice vindicasset: post obitum ejus Lambertum Widonis filium, ante annos undecim a Formoso papa imperatoria corona donatum, Romam vocavit, ibique synodali judicio declarari mandavit Berengarii et Arnulphi coronationes nullas esse et illegitimas, utpote quæ vi extortæ penitus sint abrogandæ: Lambertum vero, in quem Formosi papæ et successorum ejus libera vota conspirassent, legitimam et ratam

esse habendam. Hac occasione principes Italiæ a Berengario deficientes, Lambertum pro rege et imperatore agnoverunt. Cumque ex Romanis plurimi Berengario saverent, sique contra Lambertum adhererent, Joannes papa non satis tutum se judicans si Romæ maneret, profectus est Ravennam, ibique acta Stephani contra Formosum per synodum irrita reddidit, hisque turbulentissimis temporibus velut alter Jeremias a Deo missus, evulsit, dissipavit et destruxit ea omnia quæ a prædecessore Stephano male plantata atque pessime ædificata fuerant. Sedit annos tres, et dies quindecim (al., quinque): obiit anno Domini 905. Sepultus est apud Sanctum Petrum præ foribus ante portam dictam Guidoneam. In cujus sepulcro sculptum erat epitaphium, quod recitat Baronius anno 905.

(a) Rectius 808. Vide Pagium ad hunc an.

JOANNIS PAPÆ IX EPISTOLÆ.

(Mansi ibid.)

EPISTOLA PRIMA

AD HERIVEUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Rescriptum domini Joannis papæ ad consulta Herivei Rhemorum archiepiscopi de Northmannis nuper ad fidem conversis, quorum alii baptizati fuerant, et rebaptizati, et post baptismum gentiliter vixerant: qualiter illis consulendum sit; ubi demum habetur absolutio sui suorumque.

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo confratri nostro HERIVEO Rhemorum archiepiscopo.

Vestræ fraternitatis, vestræque reverendæ sanctitatis mellifluas litteras libentissime suscipientes, ac diligentissime pertractantes: et tristes admodum, et vehementer exstitimus exsultantes. Mœrentes itaque de tantis calamitatibus tantisque pressuris atque angustiis, non solum paganorum, verum etiam Christianorum in vestris partibus (ut vestrarum assertio litterarum edocet) accidentibus: gaudentes siquidem de ipsa agente Northmannorum, quæ ad fidem, divina inspirante clementia, conversa, olim